

вул. Шевченка №111, будинок Г. Лукашевича

*Будинок, де жила сім'я Носалів, знесений.
Фото поч ХХІст.*

*Ровно. Омелянская ул.
Równe. Ul. omelanska*

РІВНЕ У СПОГАДАХ. ДО ІСТОРІЇ ВУЛИЦІ ШЕВЧЕНКА

Сьогодні на вулиці Шевченка в Рівному збереглося більше десяти старих дерев'яних будинків. І нині живуть у своїх одноповерхових прадідівських хатах родини корінних мешканців вулиці – Дзіваки, Логвиси, Лобаки, Листопади, Кулії, Тарасевичі. Багато інших сімей після знесення їхніх будинків у 60-70-х роках під час будівництва проспекту Миру, що перетнув вулицю Шевченка, змушені були змінити свої адреси, але в їхній пам'яті завжди живі спогади про вулицю. У сімейних архівах зберігаються фотографії, окремі унікальні документи про життя цих родин і сусідів.

ЯК СВІДЧАТЬ ДОКУМЕНТИ

Відомо, що перша згадка про цю вулицю міститься у писемних джерелах за 1629 рік, яка в той час мала назву Супонівська. Найдовше вулиця носила назву Омелянівська, бо саме тут проходив шлях до с. Омеляна. Забудова цієї вулиці на Тютківському передмісті велася дерев'яними будинками, і селились тут переважно українці, які мали наділи землі і з покоління в покоління займалися сільським господарством. Мала вулиця ще назву Сільська, що відповідало роду занять її мешканців.

Починалася вулиця від центру міста (вул. Базарна) і тяглася у напрямку до с. Тютківчичі. Дійшовши до церкви, вулиця роздвоювалася, і будинки, що знаходились зліва від церкви, вже відносились до провулку Церковного, що засвідчують відповідні карти міста початку ХХ ст.

У 1756 році на кошти парафіян на цій вулиці була побудована дерев'яна церква в ім'я Успіння Пресвятої Богородиці, названа в народі Омелянівською (за назвою вулиці). За народними переказами, в цій церкві молився зі своїми гайдамаками Іван Гонта перед битвою з польською шляхтою. Нині ця православна святиня є єдиною пам'яткою сакральної архітектури ХVІІІ ст., яка збереглася у Рівному. Всі радісні і сумні події життя мешканців вулиці були пов'язані зі Свято-Успенською церквою, парафіянами якої вони були.

Пройшовши кризу віки, старовинна вулиця, звичайно, зазнала великих змін. Ім'я славетного українського поета вона одержала ще за часів польської влади у 30-ті роки ХХ ст., і цьому варто завдячувати саме її жителям – українцям, які завжди сповідували глибокі патріотичні почуття.

Зібрані спогади корінних жителів вулиці Шевченка розкривають нові цікаві сторінки історії цієї вулиці, поглиблюючи наші знання про історичне минуле міста.

НАЙСТАРІШІ БУДОВИ

Одним із найстаріших будинків вулиці є дім за №119, в якому і нині мешкає нащадок його перших господарів – **Олександр Григорович Листопад**.

- Цю хату будував мій прадід Василь Листопад, – згадує Олекса Григорович. - Коли будувалася церква, а мій прадід був реєстровим козаком у князя Любомирського, то князь виділив йому цей наділ землі біля церкви. І так пішов від цього пращура наш рід. А нашої хаті по документах вже понад 140 років. Хата такого зрубу, що її не розібрати. Підвалини дубові, на замок побудована.

Будинок № 127 теж дерев'яний, збудований у 1912 році після пожежі, бо стара хата Либаків згоріла.

Згадує господиня будинку №121 **Віра Федорівна Погвись-Шевчук**:

Біля будинку Лукашевичів - В.Г. Логвис, Н.М.Заяц-Пінчук, Г.Г.Лукашевич, 1960-і рр.

- Я народилася на вул. Шевченка. Моя мама сюди прийшла заміж із Двірця. Була в нас зрубна дерев'яна хата, крита соломою. Коли ми будувались, то вулиця була вже заселена. У нашій старій хаті була одна кімната, кухня, вінкер і комора. Колись будували так: половину – хата, половину – комора... У нашій сім'ї землі було мало, всього 3 га. Обробляли землю самі.

ВУЛИЦЮ НАЗВАЛИ ІМЕНЕМ КОБЗАРЯ

Найбільш активну життєву позицію в суспільному житті міста займав мешканець цієї вулиці Григорій Гнатович Лукашевич (1873-1965 рр.), який жив у будинку 111. Ось що згадує про свого діда його онука **Тетяна Корнілева**:

- Мій дід був дуже діловою людиною, хоча грамоти особливої в нього не було. За царя він був депутатом у повітовому земстві, де захищав інтереси селян. Брав активну участь у перейменуванні вулиці. За Польщі ця вулиця називалась Сільська, і дід став збирати підписи, ходив скрізь, щоб цю вулицю назвали іменем Шевченка... За радянської влади у 60-ті роки відстоював Свято-Успенську церкву, бо її хотіли знести, коли планувалось будівництво обкому партії. Він збирав підписи, десь їздив і все просив, щоб залишити її як архітектурну пам'ятку. Дід цього домогся.

Ми, рівняни маємо пам'ятати ім'я Григорія Лукашевича – громадянина (а хочеться додати – «почесного»), прах якого спочиває на Дубенському кладовищі.

ТУТ ЖИЛИ І ВЧЕНІ ЛЮДИ, І РЕМІСНИКИ...

Зі спогадів **Галини Василівни Либак-Пустовіт**:

- Ця вулиця поділялася на класи не тільки за рівнем життя,

Старий будинок на вул. Шевченка, 115

а скоріше за рівнем свідомості. Омельчуки (тут їх називали Яковцями), Логвісі, Лукашевичі, Либакі, Дзіваки відносились до заможних, розумних, хазяйновитих людей. З ними рахувалась громада. Вони були обрані у церковну «десятку». Про таких казали: «Вони завжди були з хлібом».

І погляди їхні були більш прогресивні. Вони старалися дати своїм дітям освіту. От Логвісі своїх дітей вчили, і Лукашевич вчив свого сина (він був зубним техніком), а діти Дзіваків, Галатюків вчилися в українській початковій школі – «мазепинці».

Про мешканців вулиці довоєнних часів детально розповіли **сестри Лідія Карпівна і Валентина Карпівна Дзівак**:

- Основне – вулиця стара, історична, сільськогосподарська. Але тут жили і вчені люди, і ремісники. Сусіди добре знали одне одного, спілкувалися. За польської влади ми тут польською мовою не користувались, розмовляли своєю, українською. Жив тут Віктор Підмайстрович, який був знаний в околиці лікар-терапевт. Син Григорія Лукашевича Пилип Григорович був зубним лікарем, а його онука Тетяна Пилипівна стала фармацевтом. В їхньому домі був приватний зубний кабінет, і місцеві жителі користувались його послугами. Мешкали на нашій вулиці люди, які виготовляли сита (їх називали «ситярі»), а потім продавали свої вироби на базарі. У будинку №105 жив швець, який гарно шив і ремонтував взуття. Філя Козоріз був бондарем, а його дружина Ганна Зотівна була гарною кравчиною. Чудово шили одяг Ольга Либак і Ліда Омельчук. Петро Гнатович Омельчук мав свого фаєтона, був візником.

ІМЕНІ ГОРБАЧЕВСЬКОГО

Під час німецької окупації 1941-1944 рр. вулиця носила ім'я Горбачевського. Відомо, що Григорій Олександрович Горбачевський у довоєнний період був членом Рівненської районної ексективи (виконавчий орган) ОУН, одним із найактивніших членів ОУН на Волині. Був

Парафіяни Свято-Успенської церкви зі священником Михайлом Носалем. Фото 30-х рр.

СТОР. 8

Там, де зараз вул. Шевченка перетинає проспект Миру, була єврейська хата і її господарі займались виробництвом на базар гусей. Це була велика дерев'яна хата, де в підвалі господарі мали магазин «Хана», а у дворі був доволі великий двоповерховий хлів, у ньому й тримали гусей, яких їм привозили селяни. У цих євреїв землі, звичайно, не було, вони мали лише «гусячий гендель». Поруч із цією господею жив Пилип Омелян, який був гарним муляром. Валентин Логвись став відомим ветеринарним лікарем. Він і досі живе з сім'єю у батьківській хаті. Пам'ятаємо ми і єврейську сім'ю, яких тут звали Подисики. Їх у війну розстріляли, а дочка змогла втекти з тої страшної ями і вижила. Голянін був славним пічником. На нашій вулиці одна сім'я займалася виготовленням штучних квітів, які продавали на базарі. У двох хатах виготовляли морозиво. Ми були дітьми і бігали туди дивитись, як те морозиво робиться. Найбільше його купували на провідну неділю. Вивезуть те різнокольорове морозиво до кладовища, що було на вул. Литовській, і батьки купували його дітям.

Сестри Лідія і Валентина Дзівакі, 1938 та 2005 рр.

Жив на нашій вулиці Талашук, який мав свій невеличкий магазин канцтоварів, що обслуговував в основному учнів «мазепинки» й української гімназії, а ще він мав цікаві колекції старих книг, монет, марок. Неподалік від церкви жив Василь Мефодійович Чернега, який вироблював квіти. Це була дуже цікава, інтелігентна людина. В нього була пристойна домашня бібліотека.

Гарний спомин у нас залишився про родину Романюків. Олексій Романюк мав власну пекарню. Їхній двоповерховий дім був на тому місці, де зараз знаходиться Будинок урочистих подій. Це була дуже талановита людина, трудівник. У 1939 році, коли прийшли совети, пекарню націоналізували, а господарів виселили з міста. Згодом після заслання Романюки повернулися до Рівного, але дім цей їм не повернули.

Жили на нашій вулиці Галатюки. Пилип Галатюк був добрим муляром і навіть будував дім Романюку. Неподалік церкви жив єврей Герцик (його чомусь звали «Бричка»), у якого був магазинчик, де можна було придбати усяку необхідну дрібничку. Пам'ятаємо, як його, нещасного, у війну німці забрали просто біля дому, коли він підмітав вулицю. Забрали в машину і повезли. Більше ми його не бачили.

Знищені польською поліцією в 1937 році й поховані на кладовищі «Грабник» у Рівному. Похорон Григорія Горбачевського тоді виріс у політичний мітинг супротив польській владі. Старожили вулиці пам'ятають Горбачевського, який під час війни жив на цій вулиці.

Пам'ять зберегла страшні події німецької окупації. Не можуть ці сивочолі чоловіки і жінки без сліз розповісти про те, як жорстоко вчинили фашисти з рівненськими євреями, коли масово погнали їх на розстріл. Серед знищених євреїв було багато їхніх друзів дитинства, з якими впродовж багатьох років українці жили в мирі та злагоді на одній вулиці.

РЕПРЕСІЇ НА ВУЛИЦІ ШЕВЧЕНКА

Долі авторів попередніх спогадів - це яскравий приклад трагічної долі українців, яких без усякої провини у повоєнні роки репресували. Лідія Карпівна Дзівак у 1948 році була засуджена на 8 років позбавлення волі та 7 років відбувала покарання в таборах. У 1949 році слідом за дочкою вивезли в Томськ усю родину Дзіваків. Будинок і майно конфіскували. Після повернення із заслання з великими труднощами вдалося їм поселитись у власній дім, в якому родина живе донині.

Репресії торкнулись і родини Логвись. У сім'ї було три сини й дочка. Згадує В. Ф. Логвись-Шевчук:

- У матері забрали трьох синів, моїх братів. Степан Логвись, найменший, потрапив на фронт у Білорусь, йому ногу одірвало. Калікою повернувся додому, то його не зачепили. А Івана й Василя Логвись до фронту не допустили, бо вони «западники», тож направили в трудову армію. Там посадили за ніщо. За те, що Україну любили. Дали їм по 5 років. Один відбував покарання в Красноярську, а другий - в Омську. Так додому й не повернулися, померли в Росії.

СЬОГОДЕННЯ

Третє століття кличуть до молитви у храмі дзвони невеличкої церкви, що мов та писанка стоїть між сучасними багатоповерхівками на одній із найстаріших вулиць Рівного. А мешканці вулиці Шевченка сьогодні живуть своїм життям і з осторогою дивляться у день завтрашній. Бо, не доведи Боже, прийдуть сюди нові власники, щоб знищити оте архаїчне, прадавнє, історичне й дороге не лише її мешканцям, а й усім рівнянам, які цінують свою історію...

Галина ДАНИЛЬЧУК.

Фото автора та із сімейних архівів мешканців вулиці.